

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Глєбова Катерина Валеріївна
здобувачка вищої освіти 3-го курсу
факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Науковці слушно зазначають, що четверте покоління прав людини – це правова відповідь на виклики ХХІ століття, коли мова йдеться про права на інформацію та інформаційні технології, про виживання людства як біологічного виду, про збереження цивілізації при подальшій космічній соціалізації людини.

В міжнародному праві донині немає єдності щодо переліку прав людини четвертого покоління, що зумовлює підвищену актуальність нашого дослідження. Сучасні науковці до четвертого покоління прав людини відносять: незалежне від державного втручання життя за релігійними, моральними поглядами, евтаназію, одностатеві шлюби, штучне запліднення, виношування дитини для іншої сім'ї, зміну статі, трансплантацію органів, клонування, використання віртуальної реальності [1, с. 8].

Можна виокремити такі групи в рамках четвертого покоління прав людини: 1) соматичні (біологічні) права («право на смерть, евтаназію, штучне запліднення, клонування, трансплантацію органів, зміну статі»); 2) соціальні права («одностатеві шлюби, сексуальні права, вільну від дитини родину, незалежне від державного втручання приватне життя за релігійними, моральними поглядами»); 3) інформаційні права («на доступ до Інтернету та цифрових технологій, захист персональних даних в мережі, використання віртуальної реальності») [2, с. 19].

Щодо окремих прав четвертого покоління у сфері охорони здоров'я, є чітка та однозначна позиція Ради Європи, ЄС та інших міжнародних організацій. Так, в Хартії Європейського Союзу про основні права в п.1 ст.3 зазначається, що «кожна людина має право на власну фізичну та душевну цілісність, а п.2 конкретизує, що під час застосування досягнень медицини і біології необхідно дотримуватись

таких вимог»: має бути добровільна і належним чином оформлена згода особи, відповідно до закону; має встановлюватися заборона на застосування еugenіки (практика з покращення фізичного і духовного здоров'я людини); заборона щодо використання людського тіла та його частин з метою прибутку; «заборона на відтворення людини за допомогою методів клонування» [3, с. 269].

На даний час, серед міжнародної спільноти ведуться активні дискусії щодо права на клонування. Так, додатковий протокол про заборону клонування людини 1998р. до Конвенції Ради Європи про захист і гідність людини щодо застосування медицини і біології 1997р., передбачає що будь-яке втручання, спрямоване на створення людської істоти, генетично ідентичної іншій – не дозволяється.

Індивідуально-колективні права четвертого покоління зародилися в контексті розвитку інформаційних технологій і глобалізації. Дані права також включають право на доступ до інформації, право на свободу слова в інтернеті, право на захист персональних даних в інтернеті, використання віртуальної реальності тощо.

Документи «прийняті ООН, Радою Європи, ОБСЄ та іншими міжнародними організаціями» є важливими для розуміння стандартів поширення інформації у Всесвітній мережі. Наприклад, резолюція ради ООН з прав людини «Про сприяння, захист та здійснення прав людини в інтернеті» від 05 липня 2012 року, встановлює важливий принцип відповідно до якого «права, які людина має офлайн, мають однаковою мірою бути захищені онлайн, зокрема, це свобода вираження поглядів, яка застосовується незалежно від кордонів та щодо будь-яких обраних особою ЗМІ відповідно до статті 19 Загальної декларації прав людини та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права» [4].

Сучасна світова практика свідчить про «поступову (хоч і не безперешкодну) глобалізацію та інтенсифікацію процесу міжнародного забезпечення і захисту основних прав людини». Досліджуючи даний процес, можна виокремити у найзагальнішому вигляді такі вияви і тенденції запровадження четвертого покоління прав людини і громадянина в законодавство різних країн світу та

міжнародно-правові стандарти: – «збільшення «переліку» прав людини четвертого покоління;

- зростання кількості країн, які допускають наддержавний (міжнародний) контроль за станом дотримання у них прав людини;

- універсалізація проблематики й концепції прав людини четвертого покоління, поширення її на дедалі більшу кількість держав;

- поширення примату, верховенства норм міжнародного права з питань прав людини щодо відповідних норм внутрішньодержавного законодавства;

- диверсифікація, тобто урізноманітнення конкретного змісту й обсягу прав людини четвертого покоління у різних країнах;

- утворення й розгортання діяльності недержавних, неурядових організацій із захисту прав людини, міжнародна та державна підтримка таких правозахисних структур;

- підвищення ефективності міжнародних контрольних механізмів у сфері захисту прав людини» [5, с. 209-210].

Розглядом питань щодо досягнутого прогресу в області прав людини та перешкод на шляху їх реалізації, підтвердження зобов'язань країн щодо захисту прав людини займалися урядові делегації майже 170 держав, у тому числі й України під час проведення другої Всесвітньої конференції з прав людини, організованої ООН у Відні в червні 1993 р. (Перша така конференція під егідою цієї ж організації відбулася 1968 р. у Тегерані). Акцент в роботі конференції, що проходила під гаслом «Права людини: знати їх, вимагати їх, захищати їх» був зроблений на захисті прав найбільш вразливих груп, включаючи релігійні, расові, етнічні меншини, корінні народи, жінок і дітей, жертв війни, найбідніші верстви населення і інвалідів. Конференція недвозначно підтвердила універсальність, неподільність, взаємозалежність і взаємопов'язаність усіх прав людини. Всесвітня конференція з прав людини наполегливо закликала уряди включити стандарти, що містяться в міжнародних договорах з прав людини, у внутрішнє законодавство.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ століття «однією із загальних тенденцій розвитку інституту прав людини IV покоління є, як зазначалось, його глобальна універсалізація. Про це свідчить, наприклад, те, що до найвизначніших договірних актів ООН з прав людини – Міжнародного пакту про громадянські й політичні права; Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права; Конвенції про права дитини; Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації стосовно жінок; Конвенції про ліквідацію усіх форм расової дискримінації – розпочинаючи із 70-х років, приєдналися близько 90% усіх держав світу, а остаточний документ Всесвітньої конференції з прав людини (Відень, 1993 р.) підписали представники вже усіх 170 держав-учасниць». Проявом вищезазначеної тенденції є насамперед те, що нині абсолютна більшість держав: – « визнали існування проблем здійснення й захисту прав і свобод людини четвертого покоління та необхідність поступового розв’язання назрілих питань»;

- «погодилися із закріпленням у Загальній декларації прав людини своєрідного пакета взірців, як мінімально необхідного переліку назв прав і свобод, на які має бути зорієнтовано політику кожної цивілізованої, демократичної держави;

- домовилися про створення у державах-учасниках міжнародних (наддержавних чи міждержавних) органів, уповноважені представники яких повинні відстежувати стан дотримання прав людини четвертого покоління та піддавати його своєму контролю й впливу, а також дали згоду на виконання рекомендацій і рішень цих органів;

- дійшли консенсусу щодо самої процедури розгляду питань, пов’язаних із порушеннями прав людини у різних державах та з визначенням заходів міжнародного реагування на такі порушення» [6, с. 163].

Дані тенденції слід враховувати при загальній оцінці сучасного стану законодавства у сфері з питань про права людини. Також, можна зазначити, що існують програми та ініціативи, спрямовані на реалізацію прав четвертого покоління. Наприклад, країнами Європейського Союзу було оголошено «цифрове десятиліття». «Європейською Комісією запропоновано дві законодавчі ініціативи

щодо оновлення правил, які регулюють цифрові послуги в ЄС: Закон про цифрові послуги (Digital Services Act) та Закон про цифрові ринки (Digital Markets Act)» [7, с.103].

Отже, четверте покоління прав людини – це незалежність і індивідуальність особи, альтернативний вибір правомірної поведінки, що ґрунтується на автономії в межах єдиного правового поля. Визнання новітніх прав людини – один із шляхів трансформаційного процесу правового статусу особи, що продиктований потребами сьогодення, вимогою якого є не лише визнання цих прав, а й створення та забезпечення ефективно-дієвих механізмів їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Захист прав людини в сучасному міжнародному та європейському праві : навч.-метод. Посібник Х. Бехруз, А. Гриб [та ін.] ; за ред. Х. Бехруз; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 8 с.
2. Дзебчук А.В., Ігнатова А.В. Четверте покоління прав людини: проблемні аспекти впровадження окремих з них в Україні. *Молодий вчений*. 2019. № 11. С. 19-23.
3. Попович Терезія, Шаварин Андрій. Сутнісне наповнення четвертого покоління прав людини. *Теорія держави і права*. 12/2019. С. 266-271.
4. Про сприяння, захист та здійснення прав людини в Інтернеті: Резолюція Ради ООН з прав людини від 5 липня 2012 року.
5. Конституційне право України: підручник за ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодики. Київ: Український центр правничих студій, 1999. С. 209-210.
6. Віхров О. П. Теорія держави і права : курс лекцій : навч. посіб. Чернігів: Десна. Поліграф, 2015. 163 с.
7. Ямненко Т. М., Місько Д. О. Розвиток цифрових прав в Україні. *Юридичний вісник*. 4 (65) 2022. С.101-106.

Ключові слова: *четверте покоління прав людини, новітні права, міжнародні стандарти, тенденції реалізації.*

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Федорова Тетяна Сергіївна.*

Гриньків Ігор Віталійович та Габрук Ярослав Олегович
*здобувачі 1-го курсу магістратури факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВА ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ СУЧАСНОСТІ

Право на свободу пересування є одним із найважливіших прав людини, що забезпечує особі можливість вільно переміщатися, обирати місце проживання та змінювати свою локацію без необґрунтованих обмежень. Це право не лише сприяє особистій автономії, але й має величезне значення для соціально-економічного розвитку, оскільки дозволяє людям шукати нові можливості для навчання, роботи та розвитку. Закріплене в низці міжнародних документів, зокрема в Загальній декларації прав людини та Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, це право також відображає загальнолюдські цінності, які сприяють справедливості та рівності. Додатково, воно підтримується багатьма регіональними угодами, які підкреслюють важливість забезпечення цього права на глобальному рівні.

Актуальність теми полягає через зростання політичних, економічних і соціальних криз. Забезпечення прав на свободу пересування стає ключовим завданням для держав і міжнародних організацій. Закриття кордонів, жорсткі правила політики та переслідування мігрантів, ставлять під загрозу основні принципи, закладені в міжнародному праві. Ці виклики вимагають рішучих дій з боку держав і міжнародної спільноти для захисту прав людини та гарантій, що

РОЛЬ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ.....	57
Рачок Анна Ігорівна	
МІСЦЕ ООН ТА МЕХАНІЗМ РОБОТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	62
СЕКЦІЯ № 3. ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ.....	66
Антонюк Софія Любомирівна	
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ ТА МІГРАНТІВ.....	66
Глебова Катерина Валеріївна	
ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	71
Гриньків Ігор Віталійович та Габрук Ярослав Олегович	
ПРАВА ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ СУЧАСНОСТІ.....	76
Грищенко Дарія Андріївна	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	79
Грігуца Яна Сергіївна	
ПРАВА ЖІНОК У МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇНАХ: МІЖ РЕЛІГІЄЮ ТА ЗАКОНОМ.....	84
Дідух Анастасія Сергіївна	
РОЛЬ РАДИ ЄВРОПИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	90
Дробот Вікторія Вікторівна	
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХИСТІ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.....	93
Жилка Анастасія Миколаївна	
ПРОБЛЕМА СМЕРТНОЇ КАРИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	97
Жук Станіслав Сергійович	
ІНДИВІД ЯК СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНИХ ЗНОСИН.....	101
Іваськова Дарія Сергіївна	
ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: НОВІ СТАНДАРТИ ТА ВИКЛИКИ.....	105
Каліновська Катерина Станіславівна	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПІ.....	109
Капітоненко Ангеліни Сергіївни	